

SYSTÉM PSYCHOSOCIÁLNÍ INTERVENČNÍ SLUŽBY
VE ZDRAVOTNICTVÍ

ZPRÁVA O ČINNOSTI SPIS

2020

System psychosociální intervenční služby ve zdravotnictví (SPIS) poskytuje prostřednictvím vyškolených zdravotníků (peerů) a psychologů resortní kolegiální podporu všem zdravotnickým pracovníkům. Stejně tak je k dispozici příbuzným, známým a svědkům nečekaných a náhlých událostí, při kterých dochází k psychické zátěži v důsledku nehody, náhlého onemocnění či úmrtí. Tuto formu podpory poskytují zdravotničtí interventi.

SPIS je administrativně a pedagogicky uchopen Ministerstvem zdravotnictví ČR prostřednictvím jeho příspěvkové organizace - Národního centra ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů. Za rok 2020 obdrželo NCO NZO od zřizovatele podporu na aktivity SPIS ve výši 141 tis. Kč.

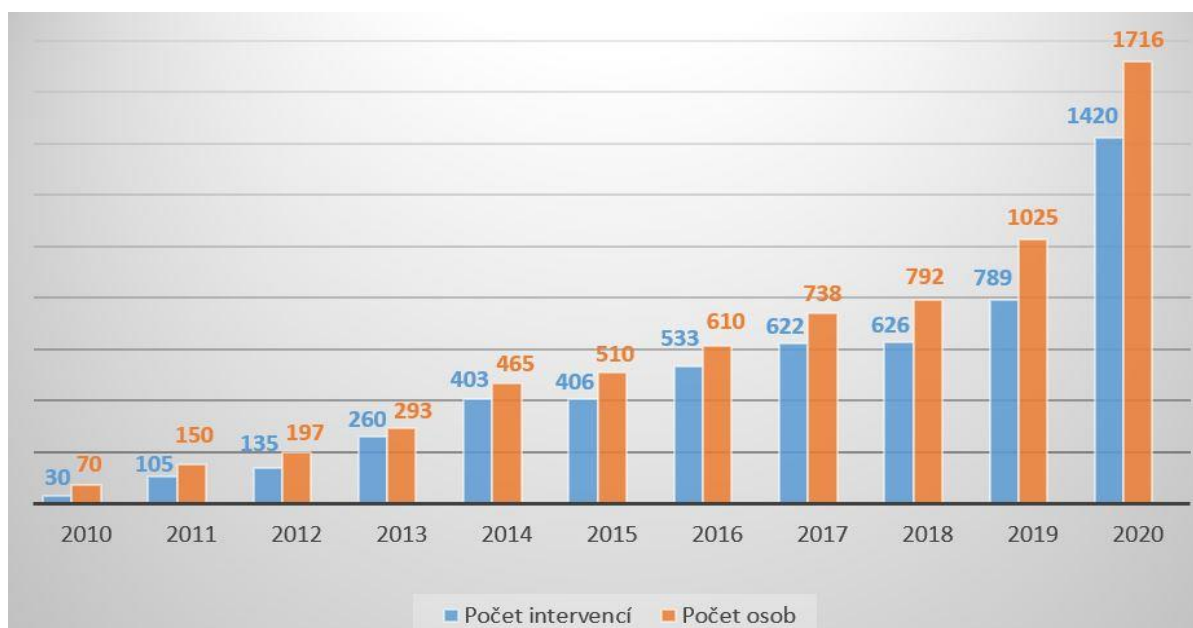
Peer podpora

Psychosociální podpora zdravotníků, která vychází z principů Critical Incident Stress Managementu (CISM), je založena především na kolegiální (peer) podpoře. V roce 2020 byla plně dostupná na všech ZZS s výjimkou ZZS Karlovarského kraje. Kolegiální podpora probíhá rovněž v řadě fakultních nemocnic (FN Ostrava, FN Olomouc, FN Hradec Králové, FN Královské Vinohrady, Všeobecná fakultní nemocnice a FN Plzeň) a v dalších krajských i soukromých zdravotnických zařízeních. Postupně je tak dle individuálních potřeb a možností poskytovatelů lůžkové péče naplňována idea Metodického doporučení MZ v podobě plošné implementace psychosociální intervenční služby za účelem podpory zdravotnických profesionálů v první linii.

V roce 2020, do jehož průběhu výrazně zasáhla epidemie COVID-19, byla peer podpora poskytnuta 1716 zdravotníkům. Jde o meziroční nárůst o 67 %. Ještě výraznější byl potom nárůst počtu uskutečněných intervencí o 80 % (viz graf č. 1)

Novým rysem práce peerů SPIS se stalo poskytování telefonické podpory, především u zdravotníků v karanténě, či nemocných chorobou COVID-19.

Graf č. 1: Trend poskytované peer podpory

K nejčastějším nadlimitně zatěžujícím událostem, při nichž byla peer podpora poskytována, patřily situace úmrtí (jak pacienta, tak i blízké osoby nebo kolegy), pocit vlastního selhání zdravotníka, napadení či zranění při výkonu profese či nehoda sanitního vozidla. Vysoké procento intervencí dále souviselo s konflikty v rámci pracovního kolektivu.

	dopravní nehoda	hromadné neštěstí	napadení zdravotníka	zranění zdravotníka	úmrtí	pocit vlastního selhání	osobní problémy	pracovní konflikty	jiná
Hlavní město Praha	1	11	15	4	35	41	64	67	84
Středočeský kraj	10	12	7	3	33	14	21	16	56
Jihočeský kraj	1	1	2	2	14	2	13	25	4
Plzeňský kraj	0	2	0	1	4	9	27	16	5
Karlovarský kraj	2	1	4	4	6	4	41	16	39
Ústecký kraj	1	1	1	0	11	11	31	26	8
Liberecký kraj	0	1	1	0	11	63	57	39	26
Královéhradecký kraj	0	0	0	0	9	7	15	7	8
Pardubický kraj	0	0	0	0	5	1	3	1	0
Kraj Vysočina	0	0	0	0	6	6	9	14	15
Jihomoravský kraj	0	0	0	0	3	19	33	34	8
Olomoucký kraj	0	0	3	0	27	42	61	29	38
Zlínský kraj	2	1	0	0	14	11	9	21	20
Moravskoslezský kraj	0	17	1	2	29	31	41	39	48
CELKEM	17	47	34	16	207	261	425	350	359

Ze statistik SPIS vyplývá, že pomoc využívají především střední zdravotničtí pracovníci (pro přehlednost užívána starší kategorizace), nicméně v cca dvou stech případech byla poskytnuta i lékařům.

	celkem						Σ
	SZP	řidič	sanitař	lékař	operátor	jiní	
Individuální	884	104	52	148	50	85	1323
Skupinové	138	10	11	32	1	31	223
Jiné	125	8	7	26	0	4	170
CELKEM	1147	122	70	206	51	120	1716

Nadále převažuje forma individuální peer podpory, která je zcela anonymní a pro zdravotnické pracovníky dobře akceptovatelná. Vzestupný trend lze nicméně pozorovat i v rámci skupinových setkání, kdy je poskytována peer podpora celému zasaženému týmu. V roce 2020 se některé z forem skupinové podpory zúčastnilo 223 zdravotníků.

Následující tabulka, znázorňující poskytování individuální peer podpory, ukazuje značnou nerovnoměrnost v množství poskytované péče napříč kraji a signalizuje potenciál rozvoje systému během implementace do dalších zdravotnických zařízení.

	celkem						Σ
	SZP	řidič	sanitař	lékař	operátor	jiní	
Hlavní město Praha	164	3	21	25	0	26	239
Středočeský kraj	69	17	3	16	39	9	153
Jihočeský kraj	9	4	0	1	0	1	15
Plzeňský kraj	32	2	2	10	0	1	47
Karlovarský kraj	76	28	0	3	1	0	108
Ústecký kraj	56	19	0	0	5	1	81
Liberecký kraj	127	10	9	27	0	23	196
Královéhradecký kraj	26	0	3	6	1	1	37
Pardubický kraj	4	2	0	1	0	0	7
Kraj Vysočina	29	0	0	2	0	5	36
Jihomoravský kraj	54	0	3	4	0	3	64
Olomoucký kraj	93	1	7	28	0	11	140
Zlínský kraj	35	10	1	10	2	2	60
Moravskoslezský kraj	110	8	3	15	2	2	140
CELKEM	884	104	52	148	50	85	1323

Linka telefonické peer podpory pro zdravotníky

Na základě poptávky zdravotnického terénu v době nouzového stavu byla 30. března 2020 uvedena do provozu podpůrná linka pro zdravotníky. K dispozici jsou na ní zdravotničtí peeri a psychologové SPIS, připravení pomoci v krizových situacích svým kolegům. Linka je dostupná v nepřetržitém režimu, 24 hodin denně.

Účelem linky kolegiální podpory je poskytnout zdravotníkům bezpečný prostor pro rozhovor, doporučení pro naplnění základních potřeb a zvládnutí akutní stresové situace, obav, frustrace a negativních emocí.

Zásadním přínosem telefonické linky je její okamžitá dostupnost i v době, kdy je pracovník na svém pracovišti a má jen omezený časový prostor s někým v klidu hovořit. Linka je anonymní a hovory nejsou zaznamenávány, což zásadně napomáhá pocitu bezpečí a umožňuje svěřit se i s citlivými tématy. Do konce roku 2020 bylo na lince provedeno celkem 152 hovorů.

LINKA KOLEGIÁLNÍ PODPORY pro pracovníky ve zdravotnictví

☎ **607 400 591**
☎ **720 219 618**

Linka nabízí bezpečný prostor pro podpůrný rozhovor, podporu při zvládnání stresové zátěže, obav, frustrace či třeba emocí. Kolegiální telefonická podpora vám tak dává prostor v klidu hovořit s profesním kolegou, který ví, co práce ve zdravotnictví obnáší. Podporu zajišťují zdravotničtí peeri a psychologové SPIS. Linka je anonymní a hovory nejsou monitorovány.

V těžké situaci nemusíte zůstat sami... jsme tu pro vás.

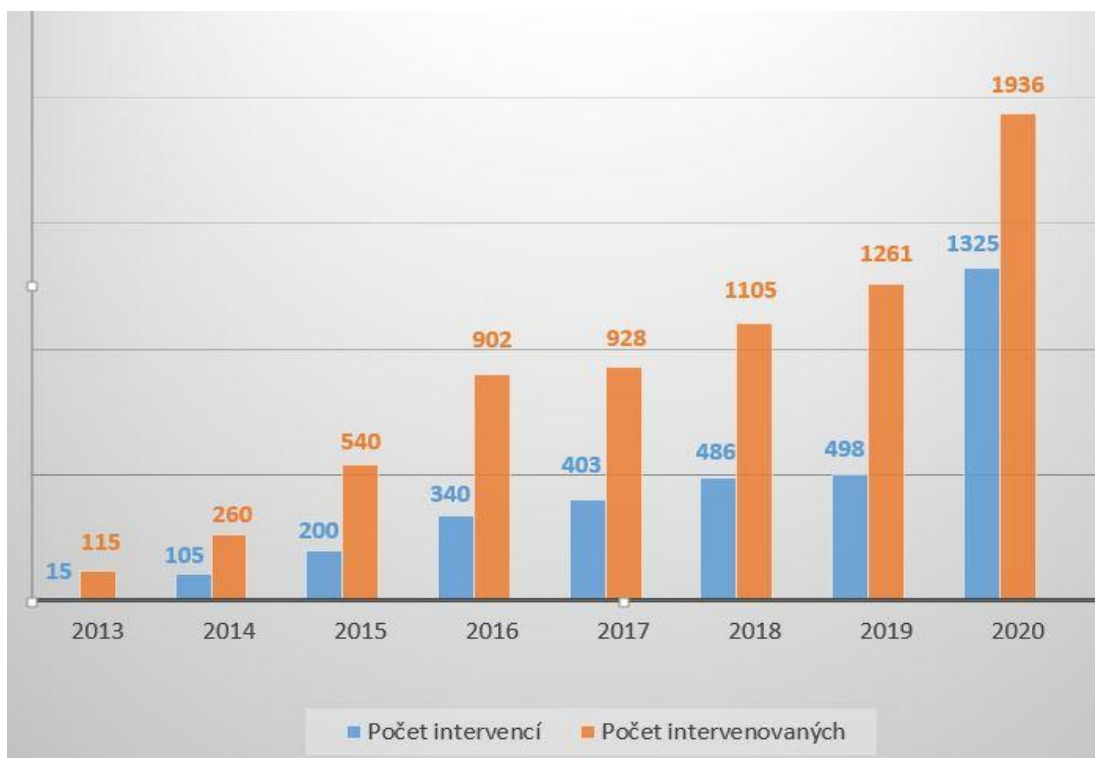

Intervenční podpora

Poskytování první psychické pomoci sekundárně zasaženým osobám ve zdravotnictví je druhým pilířem psychosociální podpory. V této oblasti je rovněž patrná naléhavá potřeba, respektive prudký nárůst počtu intervencí, jak vyplývá z příloženého grafu č. 2. I v tomto segmentu je zřetelný vliv epidemie COVID-19 a souvisejícího nouzového stavu.

Zdravotničtí interventi poskytli v roce 2020 první psychickou pomoc v 1325 případech u téměř dvou tisícovek osob, což je 65% nárůst počtu osob a 166% nárůst počtu intervencí oproti roku 2019. Novým jevem byl přitom pokles ošetřených osob v rámci jedné intervence. Jako nejpravděpodobnější vysvětlení se jeví sociální izolace související epidemickou situací. Tato hypotéza může být dalším argumentem potřebnosti první psychické pomoci.

Graf č. 2: Trend poskytování první psychické pomoci sekundárně zasaženým

Intervence blízkým a pozůstalým jsou poskytovány v rámci osmi zdravotnických záchranných služeb. Interventy začala do praxe zavádět také zdravotnická zařízení, jejichž množství prakticky kopíruje poskytování peer podpory v nemocnicích.

Nejčastějšími situacemi, kdy je zdravotnický intervent využíván pro pomoc sekundárně zasaženým, jsou náhlá a tragická úmrtí dětských i dospělých pacientů, suicidální pokusy, či mimořádné události většího rozsahu.

Také v případě intervencí první psychické pomoci jsou zřetelné rozdíly ve využití služby v jednotlivých krajích ČR. Podobně jako v peer aktivitách znamená každé větší zdravotnické zařízení, jež začne s poskytováním intervencí blízkým a pozůstalým, viditelné posílení systému v daném regionu. Rovněž v tomto segmentu péče nejsou potřeby terénu plošně uspokojeny. Zřetelně nízká je nabídka podpory v rámci Pardubického a Zlínského kraje.

	počet intervencí	typ události						místo intervence			počet intervenovaných
		dopravní nehoda	mimořádná událost	náhlé úmrtí - dospělý	náhlé úmrtí - dítě	suicidium	jiná	zdravotnické zařízení	místo bydliště	terén	
Hlavní město Praha	122	3	27	19	8	0	65	85	36	2	187
Středočeský kraj	217	6	135	32	6	10	30	24	184	10	307
Jihočeský kraj	17	3	0	8	5	1	2	0	15	3	40
Plzeňský kraj	125	3	28	23	3	2	70	20	102	3	197
Karlovarský kraj	19	0	0	5	0	0	14	1	11	7	20
Ústecký kraj	59	6	1	3	0	1	49	45	2	12	107
Liberecký kraj	221	6	91	31	10	9	77	96	115	11	280
Královéhradecký kraj	92	5	36	12	7	3	29	13	78	1	139
Pardubický kraj	3	0	0	0	1	0	2	3	0	0	5
Kraj Vysočina	46	7	1	14	1	0	26	8	37	2	82
Jihomoravský kraj	81	0	68	6	2	2	3	5	57	19	94
Olomoucký kraj	19	1	1	5	2	2	8	19	0	0	27
Zlínský kraj	15	0	0	1	2	1	11	3	3	9	16
Moravskoslezský kraj	288	10	110	58	14	17	84	82	184	26	435
CELKEM	1324	50	498	217	61	48	470	404	824	105	1936

Na základě požadavku Ministerstva zdravotnictví ČR byla 25. března 2020 spuštěna zdravotnická krizová linka pomoci pro veřejnost. Také na jejím provozu se podíleli vycvičení pracovníci, interventi a psychologové SPIS. V jarní vlně epidemie COVID-19, kdy bylo zapotřebí rozběhnout provoz linky v řádu několika dní, se na jejím zajištění podílelo pět týmů napříč ČR.

Linka byla dostupná jako volba přes bránu s telefonním číslem 1212 do konce června a velmi intenzivně využívaná. Po prázdninovém přerušení práce byla na konci září nutná její opětovná aktivace v rámci tzv. druhé vlny epidemie. Na linku byli však nyní volající přepojováni buď operátory celostátní 1221, nebo obdrželi zasažení telefonní číslo od zdravotníků v nemocnici či v terénu. Služba se tedy více zaměřila na poskytování první psychické pomoci pro blízké pacientů. Počet volání se tak výrazně snížil, avšak značně stouplо množství adresných podpůrných telefonátů. Celkově obsloužili pracovníci intervenční linky SPIS 609 hovorů.

Pomáhající SPIS

Tabulka níže ukazuje počty pomáhajících – peerů, interventů a psychologů v jednotlivých krajích ČR. I na těchto ukazatelích je zjevná značná regionální disproporce.

Počty pomáhajících	zdravotnický peer	zdravotnický intervent	psycholog SPIS
Hlavní město Praha	26	39	6
Středočeský kraj	22	33	3
Jihočeský kraj	4	12	1
Plzeňský kraj	17	34	4
Karlovarský kraj	2	1	0
Ústecký kraj	7	5	1
Liberecký kraj	15	15	1
Královéhradecký kraj	11	27	0
Pardubický kraj	22	6	0
Kraj Vysočina	11	11	0
Jihomoravský kraj	14	17	0
Olomoucký kraj	18	24	3
Zlínský kraj	23	19	0
Moravskoslezský kraj	36	63	1
CELKEM	228	306	20

Vzdělávání

Organizaci vzdělávání peerů a interventů výrazně zasáhla epidemická situace, která zapříčinila nucené odložení některých modulů certifikovaných kurzů, v nichž se peeri a interventi připravují do praxe.

V rámci projektu Prevence II proběhly v roce 2020 tři vzdělávací akce s názvem Telefonická PEER podpora.

Do tematického plánu NCO NZO pro rok 2020 bylo rámci SPIS zařazeno:

certifikované kurzy: 5 (CK PEER 3x, CK Intervent 2x)

vzdělávací akce: 7

konference: 1

Z uvedeného počtu byly v roce 2020 zrealizovány:

2x CK Intervent

- 4 VA: Skupinové formy podpory po mimořádných situacích,
Komunikace a kontakt s blízkými pacientů a pozůstalými
Psychohygiena v činnosti Peera a Interventa
Specifika intervenční podpory v nemocnicích

Aktuálně v realizaci: 2x CK PEER

Dále měl být v měsíci listopadu zahájen CK Intervent. Zde došlo k posunu zahájení na leden 2021.

Neuskutečněny:

3x VA: První psychická pomoc při úmrtí dětí v těhotenství, při porodu a v útlém věku

Rozvíjení dovedností intervizora

Intervenční práce s viníkem

1x Konference SPIS v ČR

Organizace SPIS a plán rozvoje v roce 2021

Rok 2020 ukázal potřebu flexibilně reagovat na poptávku po psychosociální podpoře ze strany odborné i laické veřejnosti. Tato výrazně nabyla na významu v situaci plošného zasažení země dlouhodobě působící krizí.

Výraznou změnou v organizaci SPIS se stalo pověření Národního centra ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů k převzetí jeho administrace. Tímto krokem MZ ČR jednoznačně demonstrovalo svůj zájem o komplementární pokrytí systému zdravotní péče.

Ze strany MZ ČR byl na účely administrace SPIS na rok 2021 vyčleněn rozpočet ve výši 2,959 tis. Kč. Rozpočet počítá – po pilotním ověření v roce 2020 - s celoročním zajištěním peer linky podpory pro zdravotníky v nepřetržitém provozu. Aktuální personální obsazenost zajistí rovněž podporu zasažené veřejnosti prostřednictvím pomáhajících proškolených interventů přesměrováním adresných hovorů z informační linky ke koronaviru (1221).

V průběhu jarních měsíců roku 2021 bude IT oddělením NCO NZO finalizována platforma pro sdílenou komunikaci a výkaznictví zapojených peerů a interventů SPIS. Prostřednictvím platformy budou v chráněném prostředí sdíleny odborné a organizační informace linky telefonické podpory, hierarchicky uspořádané informace o kontaktně poskytnuté podpoře SPIS, statistické výstupy a další funkcionality.

Cílem pro rok 2021 je realizace maxima vzdělávacích akcí, které musely být z důvodu epidemické situace v roce 2020 zrušeny. S ohledem na nezastupitelnost praktických skupinových nácviků a omezenou využitelnost distanční formy přípravy bude pilotně ověřena cesta menších, lektory paralelně moderovaných skupin. Tato klade větší nároky na personální zabezpečení, ale za dané situace se jeví být nejefektivnějším řešením pokračování aktivit v podmínkách platných omezení.

Hygienická opatření s koncem roku 2020 umožnila uskutečnit kombinovanou iniciační telekonferenční poradou krajských koordinátorů SPIS. Nebylo bohužel možné uspořádat plánovanou celostátní konferenci peerů a interventů, s jejíž realizací proto počítáme v roce 2021. Cílem plánované akce je identifikovat překážky a metodicky podpořit krajské koordinátory z regionů, v nichž je snižena dostupnost psychosociální podpory.